

देहत्यागप्रकारमाह संपीड्येतिपंचभिः पायुंगुदंसंपीड्येतिमुक्तासनंसूचितम् संपीड्यसीवनींसूक्ष्मागुल्फेनैवतुमध्यतः सव्येदक्षिणगुल्फेनमुक्तासनमितीरितम् मूलाधाराद्वायुमुत्सारयन् नाभ्यामवस्थाप्यततःकोष्ठेष्ववस्थाप्य अयूयुजदित्युत्तरेणान्वयः कोष्ठान्येवाह हृदादीनांद्वैक्यम् शीर्षं भूमध्यंतस्मिन् ॥ १४ ॥ तंवायुम् पाठांतरेऽवमसूत्राणानुत्सर्पयन् क्रमेणमूर्ध्निब्रह्मरंध्रेआवेश्य ततोदेहारंभकपंचभूतानिसमष्टिभूतेषुविलापितवानृतदाह वायुंवायावयूयुजदेकीकृतवान् कायंदेहगतंकठिनांशंक्षितौ ॥ १५ ॥ खानिइंद्रियच्छिद्राणि द्रवांशंतोये तदेवंदेहंप्रविलाप्याद्वितीयात्मप्रतिपत्त्यर्थंमहाभूतानामपिलयमाह क्षितिमंभस्येकीकृतवान् तदंभोऽदस्तेजोऽमुंवायुम् ॥ १६ ॥ तदेवंतामसाहंकारकार्यस्याकाशपर्यंतस्यलयमुक्तासात्विकराजसाहंकारकार्याणांलयमाह इंद्रियेष्विति इंद्रियेषुमनइतिदेवानामप्युपलक्षणम् सविकल्पकज्ञानेनमनसइंद्रियैराकर्षणात्तेषुल

संपीड्यपायुंपार्णिभ्यांवायुमुत्सारयन्शनैः ॥ नाभ्यांकोष्ठेष्ववस्थाप्यहृदुरःकंठशीर्षणि ॥ १४ ॥ उत्सर्पयंस्तुतंमूर्ध्निक्रमेणावेश्यनिस्पृहः ॥ वायुंवायौक्षितौकायंतेजस्तेजस्ययूयुजत् ॥ १५ ॥ खान्याकाशोद्रवंतोये यथास्थानंविभागशः ॥ क्षितिमंभसितत्तेजस्यदोवायुंनभस्यमुम् ॥ १६ ॥ इंद्रियेषुमनस्तानितन्मात्रेषुयथोद्भवम् ॥ भूतादिनाऽमून्युत्क्षिप्यमहत्यात्मनिसंदधे ॥ १७ ॥ तंसर्वगुणविन्यासंजीवेमायामयेन्यधात् ॥ तंचानुशयमात्मस्थमसावनुशयीपुमान् ॥ ज्ञानवैराग्यवीर्येणस्वरूपस्थोजहात्प्रभुः ॥ १८ ॥

याभिधानंननुकार्यत्वात् तदुक्तंगीतासु इंद्रियाणांहिचरतांयन्मनोऽनुविधीयतइति अत्रचेंद्रियैर्विषयाकृष्टैराक्षिप्तंध्यायतांमनइति इंद्रियेषुनभइतिपाठेऽप्ययमर्थः भट्टादीनांमतेनभश्चाक्षुषम् केषांचिन्मानसम् आनुमानिकत्वमतेऽपींद्रियव्यापारोऽस्येव नभोगुणश्चशब्दःश्रोत्रग्राह्योऽतइंद्रियग्राह्यत्वादिंद्रियेषुनभोविलापितमितितानींद्रियाणि यथोद्भवमुद्भवोऽत्रवृत्तिलाभः सचविषयाधीनइतिश्रोत्रादीनांविषयेषुशब्दादिषुलयः यद्वा तन्मात्रकार्याण्येवेंद्रियाणिमनोऽप्यपंचीकृततन्मात्रकार्यं अहंकारिकत्वाभिधानंतदधीनविवक्षयाइत्यविरोधः भूतादिनाऽहंकारेणप्रागवशिष्टनभः सहितानींद्रियाण्युत्क्षिप्यपरतोनीत्वाभूतादौक्षिप्वातेनसहमहत्तत्वेसंदधइत्यर्थः ॥ १७ ॥ सर्वेषांगुणानांकार्याणांविन्यासःस्थितिर्यस्मिस्तंमहांतम् मायामये मायोपाधिप्रधानेजीवे तंचानुशयमुपाधियःपूर्वमनुशयीपुमान्जीवोऽसौपृथुर्ब्रह्मणिस्थितःसन्नजहादित्यर्थः ॥ १८ ॥